

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 чылда
үндөсүндөгү

1957
ЯНВАРЬ
22
ВТОРНИК
№ 16 (3728)
Өртөө 20 коп.

Эр, херээжен колхозчулар, МТС-терниң болгаш совхозтарныҗ ажил-чыннары, көдээ ажил-агыйның специалистери болгаш бүгү ажилдакчылары, көдээ ажил-агыйның бүгү адырларының көдүрлүүшкүнүнүн талазы-биле СЭКП-ниң XX съездизиниң салганы сорулгаларны чедиш-кинниг күүседип шыдаарлар деп Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң министрлер Чөвүлели быжыг идегелин илередип тур.

Эр, херээжен колхозчуларга, МТС-тер болгаш совхозтар ажилчынарынга, партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларынга, совет болгаш көдээ ажил-агый органнарынга, көдээ ажил-агыйның тускай эртемиглеринге болгаш бүгү ажилдакчыларынга

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң, ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң КЫЙГЫРЫ

Эртим эштер!

Мамдырмг күш-ажалың болгаш ажил-агый база кула-тура тургузушкунуң кайгачык уруг калбарышкыны-ның чылы—1956 чыл доозулган. Ам кылдыган ажилды тундурларны үдүрүп база 1957 чыл чыла сорулгаларны айтып болур.

1956 чыл болза улус ажил-агыйның улам ынайгы хөгжүлгөниң оруктары айтылган, алдыгы беш чылда үдүрүп болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгөниң темча-лерин болгаш масштабтарын тодараткан Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизиниң төгүлүг ший-тирлерин амгырапта боттандырып дөш демсөөдү дөни-чи тутунуң ала-биле эрткен.

СЭКП-ниң XX съездизиниң шийтирлеринге сорук кирген бистиг чуртувустун ажилчы чону партияның ууртулазы-биле эрткен чылы үдүрүп болгаш көдээ ажил-агый-ның хөгжүлгөниң уруг чедишкениниң чеди алган.

Ажилчыны аңгы, техниктиг интеллигенция социалистг индустрияны улам ынайгы көдүрүшүнүн хандыган. Улус ажил-агыйның бүтү адырларына херек металл, хөмүр дашы, нефтини, машиналарын, деригелерин болгаш материалдарын чуртта хүн бүр улам хөй-хөй-биле бүдү-рүп турар.

Көдээ ажил-агыйның ажил-ишчилери дыка уруг чедишкениниң чеди алган. Көдээ ажил-агый продукция-нын бүдүрүп болгаш ылангыча тараа бүдүрүп көдүрүп. Облестарыны, крайларыны болгаш республикаларыны хөй-хөй совхозтары болгаш колхозтары тараа култураларының дүжүдүн өстүрерин чеди алганнар. Тарааның нийти бүдү-рүлгөни өстүреринге хур болгаш курулган черлерин ий-гөөдип алары шийтирлери болган, ам чокка тараа айт-ырын шийтирлеринге мыдыг эки түнелерин чеди ап шыдаас ийик бис дээрн киж бургүнге билингир. Партияны болгаш чазактын салганы хур черлерин шийтөөдип аларының сорулгалары бүтү улус чүдүлүшүн көргөн. Бүгү совет улусу чүдүлүшүнүн ийкейлиг ажилда, ол чорук баштайгы төвөлөөдөрүн барык 3 катан ажил күүсөдирин болгаш 35,5 млн. гектар чери шийтөөдип ал-ырын хандыган.

Кур болгаш курулган черлерин шийтөөдип алары эр-кен чылын тарааның нийти чылазын дыка көдүрүп арганы бистиг күрүнеске берген, ол чорук болуң эл-чөөдө тараа бөлөкчөдөрүн көдүрүп хандыган, бир эвес эркен чылдарда чуртка 2—2,2 миллиард тараа бөлө-кетинген турганын уруг чедишкени деп санап турган бо-ла, 1956 чылда эсе продукттарын кийригити санаанын болгаш соланан санааска бери күрүнеси шыгжамыры-га 3,3 млрд. пуд ажы тарааны берип шыдааны көдээ ажил-агыйның ажил-ишчилериниң өөрүшүгү болуру мы-рыдай билингир болгаш дүрүм баузар болур.

Чуртка тараа бүдүрүп көдүрүп талазы-биле Партия-ны болгаш Чазактын шийтирлерин чедишкениг күүсө-дип турар кур черлерин ажил-ишчилери бүтү угуштуп хуаюо көрүшүшүн алганнар. Кур болгаш курулган че-рлерин шийтөөдип аларының херээге шыгарангай чедиш-кенини, тараа бүдүрүп көдүрүп болгаш күрүнеске тараа дүзүр талазы-биле 1956 чылда хуаюотелерин чедишкениг күүсөдөрүн дөш Казак ССР-ни, Алтай болгаш Красноярск крайларыны, Омск, Новосибирск, Челябинск, Чкалов болгаш Саратов облестарын Ленин ордени-биле шагнаан. Кур черлер районнарыны 90 муң ажил колхоз-чулары, трактористерни, комбайнерлерни, тускай эр-темиглерин болгаш эске-ла ажилдакчыларын чазактын ша-наалары-биле демсөөдү. Социалистг тургузушкунга комсомолчуларын болгаш совет аныктарын уруг ачы-хавыяларын дөш база кур болгаш курулган черлерин ший-төөдип аларында оларын эрес-чүтүдүгү күш-ажалы дөш Аныктарын Бүгү-эвилел Ленини Коммунистг Эвилели Ленин ордени-биле шагнаан.

Эртен чылын хөөчө, чигир сөкчө, ногаалар болгаш ылангыч картофель бүдүрүп дыка көдүрүп база оларын бөлөкчөдөрүн эсен. Чиг-хөөчө дөшкөдө 1955 чылдың де-кабры 481 муң тонна ашкан. Хөөчө ажилын хөгжүрүп та-лазы-биле уруг болгаш үр-түнелдиг ажилы база хөөчө-бөлөкчөдөрүн күрүне планын чедишкениг күүсөдөрүн дөш Уйбек ССР-ни, Тажик ССР-ни, Туркмен ССР-ни болгаш Киргиз ССР-ни Ленин ордени-биле шагнаан. Ол ыкшап Казак ССР-де чиг-хөөчө бөлөкчөдө 1955 чылда болаарга дыка көдүрүп.

Бистиг чуртувустун колхозтары болгаш совхозтары мал ажилын хөгжүрүп база эг болгаш ылангыча сүт бүдү-реринге көсүк чедишкениниң чеди алганнар. Колхозтар-га сүтүн нийти саалазы чыл дүргүзүлгө 32 ху, а 1953 чыл-биле деңгээрге барык ийи катан эсен. Бир эвес 1945 чылдан 1953 чылга чедир чуртка нийтиз-биле колхозтар-га бир нектен сүтүн ортумак саалазы чүгө 67 кило-грамм көдүрүп болза, үш чылдың дүргүзүлгө—1953 чыл-дан 1956 чылга чедир—бир нектен сүт саалазы 585 ки-лограмм бөдөн, а чалгыс 1955—1956 ажил-агый чылы-нын дүргүзүлгө—337 килограмм бөдөн. Сүт бөлөкчө-дөрүн болгаш салым аларының чыл планын хууаазында ды-ка мурай күсөткөнгө, күрүнеге 3,8 миллион тонна сүтү, азы 1955 чылда болаарга, 28 ху хөйү дүжаган. 1956 чылдың дүргүзүлгө чуртка мал саржаан бүдүрүп 1955 чыл-биле деңгээрге 20 ху, а 1953 чыл-биле деңгээрге 45 ху көдүрүп.

Сүт бүдүреринге уруг чедишкениниң Россия Федерациязының хөй-хөй облестарыны колхозтары, Украин бол-гаш Молдав ССР-лерин колхозтары чеди алганнар. Ук-раин ССР-ниң колхозтарына эртен ажил-агый чылазын ортумак-биле бир нектен-не 1.967 килограмм сүт сагды-ган, азы мурунку чыл-биле дөмдөөдө 501 килограмм хөй болган. Москва областы колхозтары ийи бүдүрүп чыл-да сүтүн ортумак саалазын 2.712 килограмм, Рязань об-

ластың колхозтары—2.655 килограмм чедиргенер. Чүгө чалгыс чылдың дүргүзүлгө Запорожье областы колхозтары сүт саалазын 1.026 килограмм, Днепротровский — 916, Орелдү — 837, Сталиндү — 831, Туланың — 815, Херсондү — 777 килограмм көдүрүп.

Хөй-хөй колхозтар болгаш совхозтар эг бүдүрерин көдү-дөрүп чедишкениниң база чеди алганнар. 1956 чылда колхозтарга семитир чектерген 9 млн. хире баш ха-ваннарын, азы 1955 чылда болаарга 2,1 катан хөйү эг-те хергелен. 1956 чылдың дүргүзүлгө бүгү аргалар-биле күрүнеси бөлөкчө болгаш салым алган малы 1955 чылда болаарга 9 ху хөй.

Мал ажилының продукттарын бүдүрерин көдүдөрүп-ге чеди алган бөдөк көргүзүлгө дөш Москва болгаш Во-ронж облестарын Ленин ордени-биле шагнаан. 1955 чылда болаарга, 35 ху хөй эгтти күрүнеге дүжааган, эгт бөлө-кчөдөрүн болгаш саларыны чыл планын хууаа бөтөн-гө күсөткөн Украин ССР-ниң колхозтары болгаш совхозтары эгт бүдүрерин көдүдөрүп талазы-биле эки түнелерин че-ди алганнар. Эртен ажил-агый чылынын дүргүзүлгө ре-спубликаның колхозтарыга семити азыраан 3,8 млн. баш, азы мурунку чылдың дүргүзүлгө хергеленгенге бо-лаарга, 2,5 катан хөй хаваннарын эгте хергелен, а кол-хозтарыны күрүнеге дүжааган болгаш саткан нийти эки-ниң хөгжөөдөгө хаван эгттиг бөт-дөниң 41 ху болган Молдав ССР-ниң болгаш Краснодар крайны колхозтары 1955 чылда болаарга, дыка хөй эгтти бүдүргөн болгаш күрүнеге дүжааган. Краснодар крайга 1956 чылда 400 муң баш хире, азы 1955 чылда болаарга барык ийи катан хөй хаваннарын семити азыраан. Ол бола күрүнеге эгт дү-жаагынын планын ажил күүсөдир арганы крайга берген. Молдав ССР-ге эртен чылын 58 муң тонна эгтти, азы 1955 чылда болаарга, 33 ху хөйү күрүнеге дүжааган бо-лган, саткан, а колхозтар 1955 чылда болаарга, 1956 чылда 25 ху хөй эгтти күрүнеге дүжааган болгаш саткан.

Сөөгү чылдарына дүргүзүлгө бистиг совхозтарыны бөттарыны ажилын экижиптенер. Олар күрүнеге тараа, сүт, картофель, ногаалар болгаш эске-ла продукттар ду-жаагы чыл санады көдүдөрүп туралар. Совхозтар 1956 чылда күрүнеге 933 миллион пуд тарааны, азы 1955 чыл-га болаарга, барык 3 катан хөйү дүжааганнар.

Бо бүтү фактылар болгаш чуралгалар бола, бистиг бе-дик механизастыган уруг социалистг көдээ ажил-агыймыс кайы хире ажал уруг аргалары болгаш куру-ларлары болуп турары көргүзүп турар. Ийчээлжөк, чалгыс колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар, чалгыс районнар, облестар, крайлар болгаш республикалар 1956 чылда көдээ ажил-агый продукттарын бүдүрерин улам ынай өстүреринге бар турар аргаларын ыракта-ла долур ажыгалаанын чугаалар херек.

Сүтүт мал ажилын хөгжүреринге эки байдаларыг Бе-лорус ССР-ниң колхозтарыга 1956 чылда бир нектен сүт саалазы чүгө 1.215 килограмм болганын, а чыл дүргү-зүлгө чуртка нийтиз-биле саала 337 килограмм көдү-дөрүп турда, бо республикага көдүдөрүп чүгө 214 кило-грамм болганын таарымчалыг деп санап болур бе мынча. Азы, чижээлгө, Ленинград областы колхозтары бир нектен сүт саалазын 2.284 килограмм чедирген турда, а чалгымыда Новгород, Вологда болгаш Великие Луки облестары колхозтары муң килограмм эвөшөт алганнар. Харь-ков областы колхозтары көдээ ажил-агыйның 100 гектар ажилдакчыларын хамарыштыр 161 центнер сүтү бү-дүрүп турар, а чалгымыда облестарыны колхозтары — Су-мыны — 113 центнери болгаш Белогордү — чүгө 87 центнери бүдүрүп турар.

Тула болгаш Орел облестарыны мурунулагы ууртукчу-лары бойлук, экономика болгаш эске-ла байдаларының та-лазы-биле ол облестарыны колхозтары сүт бүдүрерин угу-биле көдүдөрүп шыдаас деп элден каш чылдарыны муру-нунда бүдүрүп турганнар. Ийчээлгө ол колхозтарын эртен чылда ажилыны түнелерин мыдыг балгылаш-кынының бүтү-ле барымыа чогун көргүсөк. Орел бол-гаш Тула облестарыны колхозтары чалгыс чыл дүргүзүлгө сүт саалазын 800 ажил килограмм көдүдөрүп, оң-би-ле калы ол облестарда бар куруларларын ам-даа ыракта долур ажыгалаанын чугаалар херек.

Бисте эгт бүдүрерин көдүдөрүп айттарылар ажилы-нында дедин оошун шийтирлетинип турар. Ийчээлгө моң кол чылдагыны бола, хөй-хөй облестарда, крайларда болгаш республикаларда бар аргаларын багы ажиллап ту-рары болур. Украина 1956 чылда күрүнеге эгт дүжаагы 1955 чылда ууг 35 ху көдүдөрүп шыдаан, Воронеж об-ласта күрүнеге эгт дүжаагы 1,8 катан көдүдөрүп-лүр. Ий-чээлгө Россия Федерацияны нийтиз-биле эртен чылын күрүнеге эгт дүжаагыны чүгө 8,2 ху көдүдөрүп бол-гай. Куйбышев болгаш Курган облестарда эгт бүдүрерин, бөлөкчөдөрүн херээ ола багы болуп турар, олар күрүнеге эгт дүжаагыны чүгө көдүдөрүп эвес, а харын-даа эвө-жеткенер. Пенза, Ростов болгаш Свердловск облестар күрү-неге эгт дүжаагыны барык көдүдөрүп. Инта ССР-де, Латви ССР-де болгаш Грузия ССР-де эгт бүдүрерин херээ бола-ла багы болуп турар. Бо облестарда болгаш ре-спубликаларда хаван ажилын хөгжүрерин болгаш хаваннарын се-мити азыраарын баууг чөртүлүп турар, мыйсыг бола малды болгаш хөйлөарын баш салым калгааларыны база олардын семитиринче чогур кичөөгөйни салбайн ту-рар.

Эгт бүдүрерин дыка көдүдөрүп болгаш күрүнеге ду-жаагына аргалар чүгө Украинаны болгаш Воронеж об-ласты колхозтарыга болгаш совхозтарыга турган бе мынча? Чок, мыдыг эес болуп ийи. Бүгү облестар мыдыг аргаларыг турган болгаш херек болза, кайы-даа облестар, крайга, республикага, кайы-даа ажил-агыйга эгт бүдү-рерин көдүдөрүп сорулгалы кайы хире мергешилгит, бөт-түт болгаш чүтүдүгү шийтирлетингенден хамарыш-кан.

Бир эвес 1956 чыл көдээ ажил-агый продукттарын бүдүрерин көдүдөрүп талазы-биле алдыгы беш чыл планы-ны оонааларын чедишкениг күүсөдөрүн эгте бо-лган бола, 1957 чыл бола, көдээ ажил-агыйның бүтү адырларын улам ынай хөгжүреринге, хамыктын муруна, бистиг чуртувустун ажилчы чоннарыны хергелелерин хандырырга чер ажилыны болгаш мал ажилыны про-дуктуларыны куруларларын көдүдөрүп төлөөдө, тараа бүдүреринге, сүтүт болгаш ылангыча эгттер мал ажилын көдүдөрүп аргилдиг чыл болур болгаш болур-даа уужу-луг деп СЭКП Төп Комитеди болгаш ССР Эвилелиниң Ми-нистрлер Чөвүлели санап тур.

Район бүтүт, а районга колхоз болгаш совхоз бүтүт бүтү аргаларын болгаш куруларларын барылаарында түнелдөө, көдээ ажил-агый продукттарын бүдүрер тала-зы-биле алдыгы беш чылдың оонааларын хууаа бетин-ге күсөдөрүн ийи быжырычалыг кылган планын турар кылдыр ажил-херести мынча тургузары эржөк чүгүл. Бүдүрүшкүнү ажилы темпелер-биле чорулар, беш чыл планыны чыл бүтүзүлгө чөкө хире болгаш кал-дыг продукттарын бүдүрө чогутуру дээрн ол планнарга баш бурунгар көдүдөрүп турар уужулуг.

Алдыгы беш чылдың оонааларын хууаа бетинде күсө-дөрүп сорулгалы чүгө чалыш чок чалгыс негелде-биле—партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органнары-ның талазында көдээ ажил-агый ууртувунуң деңгелин улам ынай билин турган шийтирлери болур. Калыг-даа колхозтү болгаш совхозтү көдүдөрүшкүнүн эң кыска хууааза — чалгыс чылдың дүргүзүлгө ууртувун чүгө чер-черин партия болгаш совет органнарының мергеш-килгенден база кымымаан болгаш хамыктын муруна пар-тия райкомларыны, райүкөмөккөдөрүн болгаш машина-трактор станцияларыны ажилдакчыларын хамарыш-дөрн ам мырдай-ла маргылаа чок болуп бар чылар.

Көдээ ажил-агыйны ууртувунда кол болгаш шийтирлг чүл бола, колхозтарын болгаш совхозтарын уурту-р калдарын шийтиреринге база оларын-биле үргүчү ажил-дарыны айттарылар болуп турган болгаш артын үргү-чүлүп турар деп СЭКП Төп Комитеди болгаш ССР Эвилели-ниң Министрлер Чөвүлели база дагы салымдырып тур. Ууртувунда арга-мергешилгит, эки бөлөкчөдө кижилер ийи депшиин ууртувунуң түнелдөө кайы-бир колхоз, район чалгыс чылдың дүргүзүлгө билин мурунакчыларын санагы хире бергенини муң-муң чижектерин ам көргү-зөрүн чугулазы чок.

Ийчээлгө-лаа, колхозтарын болгаш совхозтарын уур-тур калдарын быжылаар талазы-биле болуң үеинде ууг ажилы кылган, партия болгаш совет органнарыны хөй-хөй ууртувучулары сөөгү үеде бо ажил-херекте кич-төөгөйни көмөшкөдөр. Моң уужурунда 1956 чылда ажил-херээ чүгө башкарылган эес, а харын дөртөй берген колхозтар плеретиниң калгын партияны чалгыс обкомнарыны болгаш оң туржук райкомнарыны уур-тувучуларыг чийтиргенде болганына киж кайтар чү-ле чок. Ол бола колхозтар даргалары калдарын ший-лерин чалгыс черлерде ак-сөткөдиг эес көргөниг болгаш чалгыс колхозтарга көмөш, индустрия чок, а оларга даяскап ууг болгаш хуаюуг херести ак-сөткөдиг күсө-дөрүп мынча-ла күмө чок кижилерин сүмөлөөниң харааны болган. Колхозтар даргалары кылдыр ажилдап чурткан кижилерин аргызына боттары мын тур киж-лер кылдыр болуп турар мыдыг ажилдакчылар база бар. Колхоз даргалы колхозка эсен турары, ол киж колхозтун нийти амыралы-биле чурттары, ол киж колхозтун бүтү-ле өөрүшкүнү болгаш челимче чок чорук колхозчулар-биле калы хувашкан турары чугула. Ажил-херести ак-сөткөдиг көрөс, ажилдакчылар кижилерин көрү-чүрүп кийер болгаш шийтүү келер херек. Колхозда културлуг, билингир болгаш болуң ажил-херээ дөш сагыш аары чөртүр дарт чокта ажил-агыйны көдөрүп болушмас.

Колхозтарын ажилдарын экижиптен чалыш чок не-гелден бола, нийтин ажил-агыйның колхозчуларын ийи-леллиг улам ынай бөдөр, күш-ажалы сагалга-чуртуну быжылары болгаш күш-ажалы бүдүрүшкүнү өстүрер болур. Оң-биле хобаштыр чалгыс колхозтарда ийи-бүтү чылдактар-биле нийтин ажил-агыйның ажил-дарында быдал турар колхозчуларын чалгыс көдө бар болуп турарын таарымчалыг деп санап болас, оң уужу-дүлгө колхозтар көдээ ажил-агый ажилдарын чорударын чогур өйдө күш чегип шыдаатынмай турар, ол чорук бүдүрүлгөниң көдүлгөниге багы сазаларыг болуп турар бо-лгош ак-сөткө-биле ажиллап турар колхозчуларын күш-ажал төлөдөрүн куулазып турар. Ийиң байла-биле шы-дажып черле болас. Колхоз бүдүрүп мыдыг колхозчулар-нын нийтин бүдүрүлгөниг хамарыламын дугайына айттарыг кичөөгөйли-биле чугаалып көргөн, ол ка-дык эес болушкунуң чылдагыларын плеретин болгаш кижилериниң толугай хөмчөгөрүн алган база эржөк чугула апарган таарымчаларда көдээ ажил-агый арте-дөрүн салга көжүгүнөргө сазалар хамарыларын хөм-чөгөрүн алган турар херек. Колхоз бүдүрүлгөниг калыг-даа мыдыг чокта бүтү колхозчулар ийи-леллиг кижилер хуаюуге. Чүгө мыдыг байла турда, колхозтун нийти ажил-агыйның хөгжүлгө чедишкениг, а мыдыг бо-лган колхозчуларын материалдыг чагай байдыг эки-жип деп санап болур.

Улус ажил-агыйны хөгжүреринге берип турар матери-алдыг куруларларын болгаш ажил-херектерин эң-не чогу-чалыг болгаш бөтүт ажилдарын хандыры сорулгалы пар-тия организацияларыны, совет болгаш ажил-агый орта-

нарының мурунга СЭКП ТБ-ның декабрь Пленуму салган. Пленумдун шийтирлери көдээ ажил-агыйга баа хамар-жыр. Көдээ ажил-агыйда нийтин куруларларын көмөш ажиллап турар, күш-ажалды организацияларын ууг чөт-пөстөр бар, ажил-херектин будааар чоруктарын болу-рун турар, оң уужурунда салымдан ажил-херекти көдө ажил-агый продукцияны бүдүреринге келер оңун дүргөс тургузуп берерин турар.

СЭКП Төп Комитеди болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели 1957 чылда бистиг шийтирлери апарымыс элден каш тодарай сорулгаларын бо чагаага салым эржөк чү-гула деп санап турар.

Тараа талазы-биле хергелелер бисте чыл турум өзүп ту-рар болган уужурунда, тараа бүдүрерин көдүдөрүп айт-ырын моң сонгаар-даа бистиг эң-не чугула болгаш сонгаар-даа болбас сорулгалы болур. Моң уужурунда кур бо-лган курулган черлерин моң сонгаар-даа шийтөөдип алары-нын айттарыларын кичөөгөйни көмөшкөдөр. Тех-никаны көдүдөрүп, тракторларын болгаш көдээ ажил-агыйны эске-ла машиналарын эки ажиллап турган, 1957 чылда-ла тараа култураларында 4—5 миллион гек-тар чаз черлерин немей адырып ала эки болуп ийи. Кур черлерин улам ынай шийтөөдип аларыны херээге ууг ролю ам база Уралды, Сибиряны, Новоалейск болгаш Казахстаны крайлары болгаш облестары ойнаар уужу-луг, мычала-даа ол чорук бистиг чуртун бүтү районна-рыга черлерин, оң нийтиде тараа култураларында-даа улам эки болган улам долур ажилдарыны талазы-биле ажилда база калымын турар. Таралга шөлдерин тургу-зуу база катан шийтүү эе көр болгаш черлерин улам бөтүт ажиллап турган, тараа култураларыны тарал-гын 1957 чылда немей көдүдөрүп херек.

Чер ажилында кол сорулга бүтү-ле көдээ ажил-агый култураларыны дүжүтүүн бөдөр болур. Сөөгү үеде элден хөй крайларда, облестарда болгаш республикаларда дүжүтү бөдөрүнүн талазы-биле көсүк чедишкенин бар. Ийчээлгө-лаа чуртка дүжүтү нийтиз-биле белик эес болуп артын турар. Бо херек талазы-биле чугаалар кончүт хөй, ийчээлгө-лаа практикаг хөмчөгөр эвөк.

Дүжүтү бөдөрүнүн сорулгалы бүтү угуштуп, нийти күрүнеси болур уужуру, мынчанга партияны болгаш чазактын ууртувунда-биле кур болгаш курулган черлерин шийтөөдип аларыны айттарыларын бистиг бүтү чурту-вустун шийтирлери турганы мынча, шак мынча оң шийтирлери уужулуг бис. Күрүнеси ол канчаар-да ажал ууг куруларларын бис моң сонгаар ажилда чокка ар-тырып каал шыдаас бис.

Чүгө область бүдүрүлгө эес, харын база барык район бүдүрүлгө калыг-даа чылда көдээ ажил-агыйның бүтү култураларыны бөдөк дүжүттерин ап турар ажил-агый-ларын көдүдөрүп чижектерин кийригити эржөк чүгү-ламы чок. Ажил-агыйның социалистг системаның бай-даларында, канчаар-даа ажал ууг техниктиг аргалар бар болуп турда, мурунак ажил-агыйларын дүжүлгөдөн бүтү-ле колхозтарга болгаш совхозтарга шийткен болгаш хергелен турар кылдыр чүгө кыла албас бис деп айттыр болур. Мында калыг-даа бөтүт чылдагылар чок. Бүтү чүгө ууртувунуң деңгелинде, мурунак ажил-агыйлар-ның дүжүлгөдөн эң-не кыска үеин ийиңде бүтү-ле кол-хозтарын болгаш совхозтарын херээ кылалар талазы-биле ууртувучуларын күсөдөрүп болгаш чүтүдөрүп-ден хамарыш.

Дүжүтү бөдөрүнүн айттарында кол чүдүлгөни бир-эс көдээ ажил-агый култураларын тарып өстүрерин агротехниканы салымы болур. Хөй-хөй колхозтарда бол-гаш совхозтарда агротехникти чурттарыны — аңдарыла-ның хамыгы, таралганын хууаазын, үрелерин хөм-чөгөрүн хамыгы, чажарыны нормаларын болгаш агротехника-ны эске-ла негелелерин үргүчү үрөп турар мыдыг фак-тылар-биле моң сонгаар энтөпк болас.

Көдээ ажил-агый бүдүрүлгөниң оңа чүгүл чүгө дө-жөрү бөлөкчөдөрүн үеинде-даа дижик, таралганын үе-инде-даа дижик, ажалларын азы ажал алышкынын үеинде-даа дижик агротехниканы калыг-даа үрелерин кончүт ууг калгаларга чүгө чедир эес, харын база күш-ажалды болгаш ажил-херекти бүтү-ле чарыг-ладарын куртта дүжүрүп болур. Моң уужурунда агротех-никаны үрөк чоруктарын оңа шыдаар аргаж колхоз көр болгаш чер болганга чер ажилыны бөдө култур-ын чеди алыр уужулуг бис.

Илангыч РСФСР-ни, Белоруссияны, Прибалтиканы, Украинаны Польшаның кара хөдүгүг эес оонамыга кончүт чугула айттыр болга органиктиг чейишчилел-лерин бүдүрерин болгаш хергелелерин айттарылар болуп турар. Ийчээлгө-лаа ол айттарылар чогуту-биле шийтирлетинчегин турар. Ол-ла районнарыны партия, со-вет болгаш көдээ ажил-агый органнарыны сорулгалы бол-за органиктиг чейишчилелдерин: элект, торфу, при-дирлерин бүдүрерин болгаш ажилдарыны айттарылар тускай контролыг алары, ам калыг-даа ажил-агый-га олар эржөк чугула хөгжүлгөдүп турар кылдыр херекти мынчаар организациялар болур. Тараа болгаш техниктиг култураларын, илангыч картофельдин таралгаларын айттырган районнарга чейишчилел хөдөгө чорулар барык ажил чок, чүгө дөртө, калыг-даа чүгө кончүт таарымчалыг байдаларын турда, ууг эес дүжүттерин ап болур. Ийчээлгө-лаа үдүргөн чаралдарын бо таарыла-да олар нургулайында дугаап шыдаатын баар.

РСФСР-ниң Новгород, Пенза, Кострома, Великие Луки болгаш эске-ла чалгыс облестарында, Белорусияда, При-балтикада хөй-хөй колхозтарын болгаш совхозтарын элден каш чылдарын дүргүзүлгө тарааны гектарын 3—4 центнерден ашайн турар куру дүжүттерин баа.

(Уланчымы 2-ги артында).

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп
Комитединиң, ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң,
К Ы Й Г Ы Р Ы Ы

(Төнчүзү 3-кү арында).

Редакторнун ораланчызы
Т. С. ТАЛГАНЧИК.